

Јосиф МИЛЧЕСКИ
Љубомир ТРАЈКОВСКИ

УСОВРШУВАЊЕ И ОСПОСОБУВАЊЕ НА НАСТАВНИОТ КАДАР ПО ИСТОРИЈА

Стручното оспособување и усовршување на наставниците претставува голем потфат. На овој проблем, посебно внимание му посветува и Советот на Европа.

Имено, во организација на Советот на Европа, односно Секретаријатот за образование, култура и спорт, во градот Лвов, Република Украина, во времето од 11 до 15 јуни 1997 година, се одржа семинар на тема: “Базичното образование и стручното усовршување на наставниците по историја во европските земји кои се наоѓаат во демократска транзиција.”

Целта на семинарот беше да се осознае начинот на образување (добивање) наставници по историја во основното и средното образование, начинот на кој се организира стручното усовршување на наставниците во поделните земји, проценка на ефикасноста и корисноста од обучувањето и усовршувањето, како и размена на мислења за видовите на стручното усовршување на наставниците во земјите учеснички на семинарот и членовите од Советот на Европа.

На семинарот посебно беше потенцирана фундаменталноста на историјата како наставен предмет и дека во овој транзитивен период, извршени се значајни промени во програмските содржини како и предефинирање на целите на наставата, во сите земји од Централна и Источна Европа. Беше предочено, секаде каде што е тоа можно, историјата да се поврзува со поширокиот европски контекст, заради подобро разбирање на нејзиното значење. Токму поради овие промени, во цела Европа на стручното усовршување и оспособување на наставниците по историја, му се придава големо значење и место.

Формите на работа во наставата, претставуваат сложено дидактичко прашање, кое наставниците-практичари, го решаваат на различни начини. Поаѓајќи од тоа, се наметнува и потребата од проширување и продлабочување на сопствените знаења, со цел успешно да се организира и реализира наставно-воспитниот процес. Сите наставници имаат потреба од сопствено усовршување од повеќе аспекти и тоа: некои, како да се користи технологијата на информации, други, од аспект на медиумско образование, учејќи, како да ја применат традиционалната историска

проценка на изворите, според податоците, презентирани од медиумите, трети, од аспект на формите и методите за работа итн. Темите од потребата за стручно усовршување се многубројни, затоа ние во овој напис ќе се задржиме само на:

ИНТЕРНОТО УСОВРШУВАЊЕ.

Овој вид на стручно усовршување во педагошката практика не е навика, напротив, тој е доста застапен во САД и поголем број земји во Западна Европа. Тоа, како форма на усовршување е најлесно бидејќи зависи исклучиво од индивидуата, од неговата лична заинтересираност и од тоа колку располага со литература - дома или во училишната библиотека. Неговата цел е да се самоорганизираат активности, кои ќе бидат насочени кон усовршување на формите, методите, средствата и сè она што ќе значи зголемување на квалитетот на работата, во која до израз ќе дојдат педагошко-психолошките, дидактичките и организациско-методските проблеми. Ваквата организациона поставеност на интерното усовршување, треба да предизвика таков ефект во педагошката работа, што ќе овозможи адекватно пополнување на работното време на наставникот.

Оваа форма на усовршување не е со цел само да се усовршат формите, методите и квалитетот на работата, туку училиштето да биде ефикасно, да оди во чекор со времето, да има кадри-воспитувачи, според современите барања.

Интерното усовршување произлегува од самиот наставник, кој непосредно решава конкретни проблеми и задачи во сопствената средина, индивидуално или во група. Пожелно е интерното усовршување да се одвива перманентно, не само во рамките на групната, туку и во едно поголемо единство, во рамките на училиштето.

Интерното усовршување треба да се поврзе со постигнатите резултати во училиштето, тоа треба да биде видливо, со точно определени резултати. Пожелно е, секој наставник по историја да има свој план, документација, дневник на активности, резултати. Постигнатите резултати не само да се анализираат во групата-екипата, туку и во рамките на училиштето. Училиштето е должно да изнајде критериуми и мерки за нивно оценување, самооценка, самоиспитување, сè со цел, резултатите да можат да се обелоденат, активните наставници да се наградуваат, истакнуваат, со што на секој наставник ќе му влеат поголема доверба во неговата работа. Формата на интерно усовршување има голем број предности. Пред сè, максимална мобилност на наставникот во реализацијата на наставната програма, усовршување на формите и методите на работа, отфрлање на класичната настава и примена на современи форми и методи. Вклучувањето на наставниците во научни истражувања, научното раководење и организацијата на наставно образовната дејност, прифаќањето на иновации, нови методи, техники и приоди во наставата, се основа за успех на секој наставник.

ВИДОВИ НА ИНТЕРНО УСОВРШУВАЊЕ

Најчест модел за интерно усовршување е САМОСТОЈНОТО усовршување. Овај модел можеби е најприфатлив и најприменлив во наставата по историја, пред сè заради индивидуалното ангажирање на секој наставник на оделни теми или истражувања на историски периоди. На пр.: обработка на темата “ПРАИСТОРИЈА”, наставникот ќе обрне внимание на постанокот на човекот, неговиот еволутивен пат, хронологијата на настанување на ордата, родот, племето. Изучувајќи го овај период, ќе сфати дека ќе треба практично да ги оспособува учениците, да користи нагледност-лента на времето, слики и сл.

При обработка на темата “СТАР ИСТОК”, која би ја оловил како “ПРВИТЕ ЦИВИЛИЗАЦИИ”, треба да се направи пресек за лоцирање на местото на настанување на првите држави во светот - цивилизациите, да се извлечат карактерните особини на секоја цивилизација, за да можат да се воочат разликите во културата, религијата, писмото, со цел да се добие општа слика за државите на Стар Исток.

Преку НАБЉУДУВАЊЕ, при изучување на темата “МАКЕДОНИЈА ВО ВТОРАТА СВЕТСКА ВОЈНА” ќе се примени форма на организација - час на терен, притоа може да се ангажираат и сведетели од тој период, кои живо, емотивно и вистинито ќе говорат за настаните од тој период. Или, при изучувањето за “СОЗДАВАЊЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА”, како самостојна и суверена држава, ќе се повикаат лица од локалната средина, што се вклучени во парламентарниот систем.

Моделот на ИСТРАЖУВАЊЕ е најзначајната активност на наставникот по историја, преку која се врши стручната надградба. Преку непосредна активност наставникот се идентификува со истражувачкиот проблем, се ангажира во собирање податоци, архивски материјали, археолошки остатоци и други материјали, ги обработува и систематизира резултатите.

СОДРЖИНИ ЗА ИНТЕРНО УСОВРШУВАЊЕ НА НАСТАВНИЦИТЕ ПО ИСТОРИЈА

Само по себе, интерното усовршување преставува таква форма која доаѓа од “долу”, од самата база, од наставниците и се пренесува во училиштето. Тоа е така поставено бидејќи во секојдневната воспитно-образовна работа има тешкотии и проблеми, кои наставниците сами не можат да ги разрешат, па се наложува потребата од посовремена организација и нови методи за осовременување на наставата.

Теми, кои би послужиле за интерно усовршување на наставниците по историја, можат да бидат:

- ПЛАНИРАЊЕТО НА НАСТАВНИОТ МАТЕРИЈАЛ ПО ИСТОРИЈА

Годишен глобален план, тематски, и подготовка на наставни единици, општи аспекти на планирањето, потреба од планирањето;

- ПРАВИЛНА ПРИМЕНА НА НАСТАВНИТЕ МЕТОДИ ВО НАСТАВАТА ПО ИСТОРИЈА.

Психологијата на учење во наставата по историја. Примена на индивидуалната настава, диференцирана настава;

- ПРИСТАП НА ОБРАБОТКА ВО ВОВЕДНИОТ ДЕЛ НА ЧАСОТ
Психолошка подготовка, на час, воведниот дел на часот база за надградба на нови знаења. Подготовки за воведниот дел на часот;

- НОВИТЕ ПОИМИ ВО НАСТАВАТА ПО ИСТОРИЈА

Педагошки и дидактички барања за објаснување на нови поими. Поттикнувањето за нивно систематизирање и објаснување;

- КОРИСТЕЊЕ НА НАСТАВНИТЕ СРЕДСТВА ВО НАСТАВАТА ПО ИСТОРИЈА

Подготовка и избор на наставни средства. Како да се користи историската карта, сликата во наставата;

- АУДИТИВНИТЕ НАСТАВНИ СРЕДСТВА ВО НАСТАВАТА ПО ИСТОРИЈА

Користење на радиоемисии во наставата; компјутерот во наставата;

- КАКО ДА ГО КОРИСТАМ УЧЕБНИКОТ ВО НАСТАВАТА
Начин и постапка за користење на сликите, шемите, графиконите во учебникот;

- ИСТОРИСКИОТ ТЕКСТ ВО НАСТАВАТА

Поттикнување интерес кај учениците за историски текст. Избор на историскиот текст;

- УЧИЛИШНАТА ТАБЛА ВО НАСТАВАТА ПО ИСТОРИЈА

Значење и користење на таблата;

- ДОМАШНАТА РАБОТА ВО НАСТАВАТА ПО ИСТОРИЈА

Избор на домашната задача, функција и значење.

ЗАКЛУЧОК

Современото училиште бара нов пристап кон организирањето на сèвкупната воспитно-образовна работа, со најразлични активности, чија цел е наставникот да биде “активен носител” во планирањето, реализацијата, вреднувањето на работата. Модерната наставна технологија предизвика менување на организацијата на работа “нави форми, методи, средства и методски постапки.”

Затоа мошне значајно во осовременувањето на наставата по историја е стручното перманентно и дидактичко-методско оспособување на наставниците.